משנה · אחרונים · לחם שמים · סדר טהרות

לחם שמים על משנה פרה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם שמים על משנה פרה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-שמים-על-משנה-פרה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ג 5
משנה ד 5
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 6
משנה ג 6
משנה ד 7
משנה ה 7
פרק ג 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ג 7
משנה ה 8
משנה ו 9
משנה ז 10
משנה ח 10
משנה ט 11
משנה י 12
משנה יא 12
פרק ד 13
משנה א 13
פרק ה 14
משנה ב 14
משנה ד 14
משנה ז 14
משנה ח 14
משנה ט 14
פרק ו 14
משנה א 14
משנה ב 15
משנה ג 15
משנה ד 15
פרק ז 15
משנה ה 15
משנה ו 15
משנה ט 15
פרק ח 15
משנה ז 15
משנה ח 16
משנה ט 16
משנה י 16
משנה יא 17
פרק ט 17
משנה א 17
משנה ד 17
משנה ו 17
פרק י 17
משנה א 17
משנה ו 17
פרק יא 18
משנה א 18
משנה ג 18
משנה ד 20
משנה ה 20
משנה ו 20
משנה ז 20
משנה ח 20
משנה ט 21
פרק יב 21
משנה א 21

משנה ב 21
משנה ג 22
משנה ד 22
משנה ה 23
משנה ז 23
משנה ט 23
משנה י 23

פרק א

משנה א

ופרה בת שתים עיין שי"ע (סימן פ').

שלשית עתי"ט שמצא בנא"י מנוקד בסגו"ל קמ"ץ וציר"י. ולא ידעתי לו חבר. **אמנם** גרסת מהר"ם בחיר"ק ציר"י חיר"ק. יפה היא. בשקל על שלשים. לרבים זכרים. **אכן** רפ"ק דברכות נקדתיה בשו"א קמ"ץ ציר"י יע"ש. וכ"ה דעת הקמחי בשרשיו.

משנה ג

כבשים בני שנה בין לענין נדר ונדבה. בין לענין קרבנות חובה דיחיד ודצבור. יוצאים בהם אפילו קטנים. מיום שמיני והלאה בדיעבד. כדמפרשא מתניתין ס"פ. ואחר שמלאה שנתם. נפסלו מתורת כבש. וכן הדבר באילים. מבן שלשים ואחד עד בן שתי שנים כפר. וכל תורת איל עליו. בין לחובה בין לנדבה.

וכולן מיום ליום אבני שתים נמי קאי. להפסל אחר שעברו עליהם שתי שנים. אפילו שעה אחת פסולין. **וכנראה** התי"ט לא שיער את זאת.

פלגס היא מלה מורכבת מן פלג וגס. **ר"ל** חצי גדול. יצא מכלל קטן. ועדיין גדול אינו. כיוצא בו נ"ל עד"ז נקראת המיוחדת לאיש (בלי כו"ק) פלגש. נוטריקון פלג אשה. כלומר יצאה מכלל בתולה. ולכלל אשה לא באה. **ונראה** שדין הפלגס שוה בעגל ובשעיר. כמו בכבש.

ותימה דלא תנן מדת זמן השעיר. ובשלהי מנחות תנן גדי בן שנה. ושעיר בן שתים. וכ"פ הרע"ב שני.

וקשה דהא שעירי יו"כ בני שנה הם. כדאיתא פש"ש (סה"ב) ושם הביא רש"י ברייתא דת"כ. שהוקשו כל חטאות שעירי ר"ח ורגלים. לע"א. דכתיב בה בת שנתה. **וי"ל** בנדר הלך אחר לשון ב"א. אע"ג דבלשון תורה. גם שעיר סתמא בן שנה הוי. משום דגמרינן במה מצינו.

ה"ז איל ושעיר שייריה. ואיכא למימר משום דלא פסיקא ליה כדלעיל. ושייר נמי עגל. **איברא** עגל. לא שייך הכא לגמרי. משום דלא אתי אלא בנדבה. עמ"ש רפ"ג דמנחות. **ונראה** ודאי דאינו אלא בן שנה.

משנה ד

והפסח בפירע"ב. צ"ל שאינו נאכל (אלא) בחבורה אחת.

פרק ב

משנה א

וחכמים מכשירים הוה תמיהא לי. נהי דאדם חס על בהמתו שלא תעקר. משום דלא חיישי לרביעה. מיהא ליחוש שמא עלה עליה עול. דבכל דהו מפסלא בהכי. ולא ידיע. ולא מינכרא מילתא. ופשיטא גוי לא חייש להא. **אברא** תלמודא דפא"מ. ס"ד דבהא פליגי. דילמא הניח עליה עודה של שקין. וקדחי. דמשום הנאה פורתא. לא מפסיד טובא (דפרה דמיה יקרים) כלומר מסתפי דילמא קחזי ליה ישראל. **ברם** במסקנא אתי שפיר. דשמעינן התם לרבנן. דישראל היו משמרים אותה.

משנה ב

פרה שקרניה וטלפיה שחורים יגוד פשוט דלרבותא נקט תנא שחורים אע"ג דהאי שחור אדום הוא כו'. וכ"ש לבנים או משאר גוונים. **ולפי**"ז הא דאמרינן יגוד. כשהשחרות אינו מגיע לזכרות. ע"כ צריך שיהא הזכרות אדום דווקא.

משנה ג

ואין זו באה לבית ורבנן כיון דקדשי ב"ה היא. ולקיחתה מתרומת הלשכה כו' באה לבית קרינן בה. כך נ"ל תי"ט. **לא** נהירא לגמרי. ואין בו טעם. כי לא נתיישב שהרי אינה באה לבית. ומחמת שיוצאה (ר"ל שיציאתה בא מן הבית) מן הבית. לא תבוא אל הבית. **איברא** הו"ל למימר בה מרגניתא. וקאמר חספא. דהא ודאי באה לבית היא. דתנן התם פ"ג. וחולקין אותו לג"ח. אחד ניתן בחיל כו'. שהוא בהר הבית. והלשכה שנתון בה. היא מבניני העזרה הדבוקים בה.

ופשיטא למאי דקסבר תי"ט אליבא דהר"מ התם. ניחא טובא. דקס"ד כל החלקים (של אפר פרה) במקדש היו נתונין. כדכתב להדיא **ואתי** שפיר טפי (אלא שבאמת לא דק שם. כמש"ל בס"ד) דקמיפלגי ר"א ורבנן. אי מקריא באה לבית. משום ביאת אפרה. והא סברא מיחוורא.

ותו נ"ל דילפי במה מצינו. הואיל ופסל במוקדשין. ופסל כאן. מה כשפסל במוקדשין. עשה אתנן ומחיר. כמומין שבגוף. כמו כן בפרה. ולבית אלהיך. לגופיה אצטריך. סד"א הואיל ולכפרה מייתי להו. עדיפי ומעלו לקרבן. כי היכי דתיהוי להו כפרה. בדבר שקלקלו בו יתוקנו. קמ"ל.

משנה ד
עלה עליה זכר. פסולה מטעם דחשיב עבודה (כמ"ש תו'. דמה שהזכר משמש בה. חשיב עבודה. עמ"ש בס"ד במהדורא ספ"ג דברכות) אבל עול לא מיקרי. כדמוכח מפרות ששגרו פלשתים.

משנה ה
שתי שערות שחורות או לבנות זו ואצ"ל זו קתני. דבשחורות רבותא קמ"ל. אע"ג דהאי שחור אדום הוא כו'.
אפי' ארבע אפי' חמש יכולני לפרש דברי ר"ע הללו. לשתי בבות חלוקות.
וה"ק אפילו הן ארבע מקובצות במקום אחד. ותכופות (אמתני' דלעיל דסמיך להא קאי) ואפילו הן חמש מפוזרות.
יתלוש לאפוקי חמש סמוכות.
א"נ טפי מחמש. אפילו מפוזרות. לא מהניא בהו תלישה.

פרק ג

משנה א
ומזין עליו אפילו תימא כר"ע (עמ"ש ריש כלים. ד"ה ומ"ח) הא קטביל ליה. כדלקמן מ"ח.
מכל חטאות עתי"ט עד ותנן כל ז' ימים. א"כ צריכים שיהיו ז' כו'. **אשתמיטתיה** תלמוד ערוך דשבעה לאו דווקא. אלא בר מרביעי ומשביעי.

משנה ב
ומגדלות שם את בניהן עד שיהיו בני שמונה שנים. **הא** אתיא אפ"ה כב"ה דלא גמרי מדורות ראשונים (דלאחרונים ודינא דמתניתין עד שיהא בן תשעה ויום אחד אין קריו מטמא) אב"א משום מעלה. **ואב"א** משום דמשנתנו לדורות ראשוני' נשנית. כמש"ל מ"ג. וכולה מסכתא הילכתא למשיחא. ואין בין עוה"ז לימות משיח כו'. כי הנער בן מאה ימות כו'. דאיכא מיתה. ובעיא הזאה. אבל יהיו בריאים כבימים קדמונים ודאי. כימי העץ ימי עמי.
לשלוח מעין הוא (לא נהר) בדרומה מזרחה של ירושלים. כמדומני היא ברכת השלח (נחמיה ג').

משנה ג
וירדו מן השוורים.

וזורקו למקל.
אלא הוא נוטל כו' (ע"פ רע"ב) לפי שלא גזרו טומאה על ארץ העמים עד אחר שעלו מן הגולה. כך מפורש בשטת י"ח דבר. **גם** ממקומו הוא מוכרע. שהרי פרה ראשונה נעשית במדבר העמים. ואפרה הכניסו לא"י. ולא היה להם אפר אחר עד עזרא.
ומקדש צ"ע לאיזה צורך היה קדוש זה. אם לכהן השורף את הפרה. א"כ היה מעשה זה קודם שהפרישוהו ללשכתו לטהרה. כדי להזות עליו כל ז"י.
ולא ידעתי מ"ט לא היו מזין עליו מאפר מ"ח שמתחלק לכל המשמרות. **ולפמ"ש** רע"ב מן התוספתא ניחא. **אבל** קשיא לי טובא. אי הכי דכולהו טמאי מתים הוו. איך עברו את החל בטומאת מת. שאין נכנס לשם ט"מ (רפ"ח דכלים).
וצריך לדחוק. דמעלות דרבנן. ושאני היכא דלא אפשר. אתי דרבנן ודחי דרבנן.

משנה ה

לא מצאו משבע משמע דאיכא קפידא לכתחלה. שיהיו שם מכל החטאות הקודמות.
ואיכא למידק לרבנן דפליגי עליה דר"מ ואמרי שבע היו מעזרא ואילך. א"ה ניתני לא מצאו מתשע כו'. **ונראה** לי. דקפידא בשבע דווקא. אבל למעלה משבע. ליכא קפידא אע"פ שהיו יותר. ודבר זה רמוז בפסיקתא. דדריש לקרא דמזוקק שבעתים בפרה. שיש בה משבעה. ושבע פרות כתיבי בפרשה. לרמוז זה.
ומה שיש לדקדק על זה. דהא לא כתיבי אלא חמש. י"ל שתי חטאות משלימות. חטאת היא. אל תוך שרפת החטאת. אלו משלימין חשבון שבע פרות.
עוד יישבתי זה במקומו. דבמה דמסיים התם. אף משה ואהרן (האמורים בראש הפרשה) בכלל מנין שבע כהנים. הו"ל כאילו נתייחדה פרשת פרה לכל אחד מהם בפני עצמו. והו"ל תלתא קראי דפרה. שפרשה זו משולשת היא. יע"ש.
עוד נ"ל דבהכי פליגי רבנן ור"מ. דליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא. והכא בסברא פליגי. אם אותה שנעשית במעורבי שמש מצטרפת. אם לא. כדאיתא בתוספתא. וסבר ר"מ. כיון דלא כתיבי בהדיא אלא חמש פרות. לרמוז בא. שלא יהיו אלא חמש מעזרא ואילך. ושתים ראשונות רמוזות בצירוף חטאות הנזכרות. וא"כ לא יהיו לעולם יותר משבע. ורבנן סברי. דרמז של שבע. מעזרא ואילך הוא.
וחכ"א שבע מעזרא ואילך עיין מש"ל.
ונ"מ דכי נמי ליתינהו לתרתי קמאי (וכגון אחר ששבו מן הגולה. אם לא מצאו של משה. אע"פ שאמרו ששלו קיימת. וכ"מ לעיל. מ"מ לא מצאו הרבה. ואם נשאר בגניזה. והמעט

שמצאו. נתמעט ברוב הימים. זהו שאמרו לא מצאו משבע כו') אכתי איכא לקיומי משבע. מעזרא ואילך.

שניה עשה עזרא לכאורה משמע מהכא שעזרא כ"ג היה. כדחשיב ומני לכולהו כ"ג עושי פרה. ואתיא כסתמא דמתניתין. שלא בכ"ג פסולה. **אי נמי** אפילו תימא שכשרה בסגן. מ"מ נקרבת על שם הכ"ג שבימיו נעשית ובמצותו. כי על פי השגחתו היו כל מעשיה. גם היה מוציא עליה מממונו. כדתנן כבש פרה כ"ג עושין משל עצמן ויהיה פירוש עשה. השנוי כאן. ע"ד ויבן שלמה את הבית. וכן מ"ש הראשונה עשה משה. ואף למ"ד שמשה שמש כהן גדול. בימי המלואים (לא בשמנה בגדים) הרי לא עשאה אלא אלעזר.

ונראה שמכאן הוציא הר"מ ז"ל. מ"ש בפתיחתו לספר הי"ד שלו. שעזרא כ"ג היה. ולא נודע מנין לו. כי מן הכתובים נראה. שבן אחיו יהושע ב"י שמש בכהונה גדולה. על פני עזרא דודו. ושוב לא זזה מבני יהושע. ששמשו דור אחר דור. וכהונתו של עזרא. לא נזכרה. **מ"מ** ממשנתנו נראה. שקבלה היתה בידם ששמש עזרא בכ"ג. אולי בזמן שהיה עדיין בנו של יהושע או בן בנו קטן. ובלתי ראוי לעבודה. או שעבר לפי שעה מחמת טומאה שארעה בו. או איזה מקרה אחר שעכבו שנה או יותר. ושמש עזרא תחת אחד מבני ישוע לפי שעה בלבד. כך צ"ל בהכרח. **גם** בפ"ק דיומא כשהוציאו מכלל כ"ג של ב"ש הרשעים. את שמעון הצדיק. לא זכרו עזרא כלל (צ"ל מפני שלא נתמנה לכ"ג קבוע כנ"ל) ובכל ספרו וספר נחמיה לא נקרא שמו בשום תואר. אלא הסופר. עם שנראה מס' עזרא (ס"ט) בעסק הפרשת נשים נכריות ובספר נחמיה (ס"ח) בענין קריאת התורה. כאילו היה הוא הכהן הראש. באותן הימים אין כהן גדול למעלה ממנו בהיותו בירושלם. מאחר שעליו היה משא כל הדברים הגדולים המפורסמים שארעו אז. ולא נזכר עליהם שם כ"ג אחר. שנטפל באותם הענינים העצומים ועסקי רבים. וכן נראה מן לשון הכתב מינוי שנתן דריוש לעזרא. שהשליטו על כל עניני הבית והארץ. למנות שופטים. ולכל כל צרכי בהמ"ק. **אך** בספרו של נחמיה (י"ב כ"ו) נראה באר היטב שבימי עזרא היה יויקים ביב"י כ"ג **גם** כפי הנזכר בספרי החול. שב עזרא לבבל. ומת ויקבר שם. וככה העיד בספר תחכמוני שעמד על קברו.

משנה ו

וכבש היו עושים משמע בכל פעם שעשו פרת חטאת. היו עושים לה הכבש מחדש. אח"כ מסלקים אותו. והכי מוכח נמי בשקלים (פ"ד) שלא היו מניחים אותה אחר שנשתמשו בו פ"א. להיות קיים לעתיד. כשיצטרכו לו עוד לפרה אחרת. שיהא מזומן.

ולא חשו למעט בהוצאה יתרה (המוכרחת לסתרו ולבנותו עוד פעם. לצורך פרה אחרת) חנם.

נראה שהוצרכו לכך. לסלקו מיד אחר מעשה הפרה. מפחד אויב. שלא ימצא דרך כבושה וישרה לפניו. לבוא אל העיר פתאום. מבלי מעכב ומונע. וזה היה חוזק העיר לצד מזרח. כי שם נחל קדרון עמוק מאד. מפסיק בין העיר ובין הר המשחה. לפיכך לא בא צר ואויב בשערי ירושלם מרוח מזרחה (אלא מצפונה. ששם תורפה. ארץ שוה עד החומה) אך לפי שעה לא היו חוששים מלעשות שם גשר. להוציא דרך עליו פרה ומסעדיה. שבעת ההיא היו יכולים לשמרו בעם רב וגבורי חיל הנצבים עליו. בעוד שעוסקים בפרה. גם לא ידעו ממנו האויבים מרחוק.

משנה ז

וזקני ישראל מסתמא הם הסנהדרין. שהם נקראים בכתוב זקני העדה. אלא מיהא מדלא קתני זקני עדה. משמע זקני ישראל היו. משום ברב עם. וגם היו צריכים להיות שם. כמש"ל בסמוך. ועוד למען ישגיחו על מעשיה שיהיו כהוגן.

משנה ח

סמכו ידיהם עליו זקני ישראל שהיו מקדימים להר המשחה. לצורך זה היו נפנים לשם. **כ"ג** עתי"ט ועמ"ש הרמב"ם דתמיד נעשית בכ"ג. ויש לי כדמות ראיה לדבריו מדא"ש כו'. **אומר** אני ראיה כזו וגדולה ממנה. הלא היה להביא ממשנה ג' דלעיל. שמעון הצדיק ויוחנן כ"ג עשו שתים. **הרי** מפורש שכהנים גדולים עשאוה. ואעפ"כ גם היא אינה ראיה כלל. **תדע** שהרי ג"כ שנו שם הראשונה עשה משה. בודאי לא עשאה בעצמו. אלא אלעזר. ככתוב. רק לפי שעל פיו נעשית וע"י השתדלותו והשגחתו. לכן נקראת על שמו. כמש"ל. **אי הכי** ממשנה דשקלים נמי ליכא למשמע מדי.

ומטמאים היו הכהן השורף נראה שמפני שחוששין ללעז של פרות ראשונות (שנעשו בט"י. כפי הקבלה) נגעו בה. **שוב** זכיתי לראות כדברי בתוספתא שהביאה הר"ש (במשנה ה').

עוד מצאתי שם במשנתנו. מועתק מתוספתא בלשון זה מעשה בצדוקי שהעריב שמשו ובא לשרוף הפרה. וידע בו ריב"ז כו'.

ובזה י"ל. שידע רק זאת בלבד. שמחמיר לעשותה במעורבי שמש. אבל לא החלחטו משום כך לממרה ע"פ ב"ד. כי שמא נתכוין להוסיף לה קדושה וטהרה (שכך מצינו גם בישמעאל ב"פ. כמ"ש הר"ש לעיל מן התוספתא) ולא ידע שצדוקי הוא ודאי (שאלמלא כן לא היו מניחו לעסוק בפרה. מאחר שידו תקיפה עליו. כמו שנראה מן המעשה. כ"ש

שלא היה מחניפו לרשע. ואומר לו כמה נאה אתה להיות כ"ג. אומר לרשע צדיק אתה. תועבת ה') **מיהא** אכתי תרי תמיהי טובא איכא הכא. חדא דלעיל לא מני תנא דידן אלא ז' פרות. ואי הכי תמני הוא דהוו. דשבע דשנה רבי כולן נעשו ע"י כ"ג כשרים. **ותו** דהא ריב"ז בארבעים שנה אחרונות שלו הוא שנהג נשיאות. ונמשכו קצתן אחר החורבן. כדאיתא פ"ד דר"ה. ומשמע לי דבאותן השנים. לא נעשית עוד פרה. שכבר התחילו סימני החורבן לבוא. **וי"ל** שבאמת לא עלתה ביד אותו כ"ג הצדוקי. ולא הוכשרה פרה שלו. לפיכך לא באה במנין הפרות הכשרות. **אחר** שכתבתי זאת עיינתי עוד בפי' הר"ש. ומצאתי שהציג בו מאן דהו הגהה. ונרגש קצת ממה שכתבתי ולשונו מגומגם.

שוב בדקתי בספר יוחסין. וראיתי שכתב חנמאל המצרי וישמעאל ב"פ עשו פרה בימי ריב"ז. ולא נהירא. **אך** חנמאל המצרי. אולי הוא הצדוקי שעשה פרה לפני ריב"ז. וקצת נראה שלא היה כ"ג כשר מאותה דפ"ק דיומא שמנו כל הכשרים מכלל שמי שלא נמנה שם בכלל רשעים יחשב. אמנם יש לדקדק על זה. כי א"כ. אליה ועיני גם הוא יוצא מן הכלל. והיכן ריב"א כ"ג. ויהושע ב"ג שזכרוהו לשבח. **ועדיין** יש לדקדק במשנתנו מה היו צריכים לטמאו. הלא היו מזין עליו. ונגע במ"ח. שמטמאים את האדם מ"ה (עמ"ש ריש כלים) וכ"ה מסקנת הגמרא יומא (יד"א) כר"ע. דטהור שנפלו עליו מ"ח נטמא.

איברא לפמ"ש ספ"ט דמכלתין. לק"מ. עדיין צ"ע.

בתי"ט ד"ה במעורבי. צ"ל מחוסר כפורים (כשר) בפרה.

משנה ט

בחבל של מגג שאינו מקבל טומאה כו'. הואיל ואינו ארוג. תי"ט. אבל **הארוג טמא. עבספכ"ד דכלים. וגמרא ספ"ב דסוכה.**

ראשה בדרום ופניה למערב היו עוקמים ראשה ומחזירין פניה למערב. **קשיא** לתי"ט. מ"ט לא יהא ראשה למערב. ונדחק לומר הואיל. לא לעזר ולא להועיל. **ואכתי** תקשי התם בפרו דכ"ג נמי תינח פניו למערב. לצד שכינה. אלא ראשו בדרום מאי טעמא. ואמאי לא בצפון. **אלא** ע"כ דבר סתר יש בו. שכך היה צריך להיות דווקא. ראש לדרום. ואחור לצפון. כאן ושם. לטעם נכון. כדי שיפנה הפר וכן הפרה. עורף לשמאל. פני שור. ויפנה דרך ימין. להיות נכלל בימין. כי ימין ה' רוממה.

וקבל בשמאלו נראה לי פשוט שקבל בכלי. כמו בכל מקום קבלת דם להזיה דקרבנות שבפנים דלא סגי בלא כלי. אלא שהזיה היא באצבעו של כהן בכ"מ. חוץ מקבלת דם האשם דמצורע (עמ"ש שם) **שוב** מצאתי סיוע מפורש לדברי. בגמרא דזבחים (הביאה התי"ט) דאא"ב בין הזאה להזאה בשפת מזרק מקנח. הא בהדיא דמקבלו במזרק. כמו

כל קבלת דם זבחים שבבית. **מ"מ** היה נ"ל. אע"ג דלא סגי בלא כלי. מ"מ אכלי שרת ליכא קפידא. אלא במזרק דכלי אבן. כדתנן שכל מעשיה בכלי אבנים. **אלא** דלכאורה לשון גמרא הנ"ל מזרק וכפורי זהב כמשמעם. מ"מ אינו מוכרח. ולא דווקא קאמר. אלא דוגמא בעלמא נקט.

אכן אחר כתבי זה כראותי בתי"ט בשם הר"מ. דפסול כלי לקבלת דם פרה. אלא מצריך כפו של כהן. כמו באשם מצורע. **כן** תמהתי. מנין לו זה. **ואף** שראיתי שם בחבור דמברייתא נפקא ליה. מדמה באצבעו. מצותה מצות יד. ולא בכלי.

לא מוכח מידי. דילמא לא קאי אלא אהזאה דאצבע (דלא תימא דאין אצבעו מעכב. דאי נמי זריק ליה בכלי. כשר. קמ"ל דפסל) קבלה מהיכא שמעינן. **ועל** כרחנו כך חובתנו לחלק בכך. כדי שלא לחלוק עלינו את השוים. דנצטרך לומר סתמא דתלמודא ופשיטותיה. פליג אסתמא דתוספתא וספרי. ועל החלוקים אנו מצטערים.

וגדלה תמיהתי. כאשר עוד ראיתי בהשגות הר"א. דמעיקרא מודה ליה לר"מ בהא ומסייע ליה מגמרא הנ"ל נמי. והדר קסתר ליה מהתם. דלדבריו מזרק מאי בעי התם.

רי"א בימינו היה מקבל ונותן הסכין לזה שעמו. ומיירי שטהר עצמו כמותו. דאל"כ. הרי נטמא בסמיכה. שא"א שלא יהא נסט. תי"ט.

ואני אומר. אין כאן הסט. אלא מגע ע"י ד"א.

משנה י

שלש פעמים עתי"ט. ז"ל וגם רגילים לעמוד שם רבים לראות הענין ואף דבשקלים מפני החשד. לא נכנס בלא אחרים. **להד"מ** לא מפני החשד באו עמו. ולא נכנסו ללשכה מעולם. זה מוכרח. עמ"ש שם. ומ"ש על הר"מ בחבור בס"ד.

ולמש"ע תי"ט על הר"מ ז"ל שנכנס לבד. ל"א לי (כצ"ל) עיין מ"ש שם בעזה"י.

משנה יא

אחד נתן בחל לפום ריהטא היה נ"ל. שזה היה צריך להיות שם מזומן בטרם יבוא להכנס ט"מ. שאסור להכנס שם. ודקאמר בחל בבי"ת. לא בתוכו ממש. אלא בסמוך חוצה לו. דוגמא בכתוב בהיות יהושע ביריחו. **אך** עדיין צ"ע היכן הניחוהו כי החל כולו מקום פנוי מכלום. כמש"ל במדות.

ונ"ל שהיה שם בית או לשכה בנויה ששם סנהדרין יושבים בשוי"ט. כדאיתא בהנחנקין (צח"ב) והיתה פתוחה לחול. א"נ אפילו בקודש בחל עצמו. והיה שם חלון שמזה ממנו לאחרים בחוץ. **והא** דתנן לעיל ר"פ. ובפתח העזרה היה מתוקן קלל של חטאת. הוא היה כלי קטן שממלא אותו מזה שבחל. לצורך שעה בלבד. בעת עשיית הפרה.

ואחד בהר המשחה צ"ע על הסדר השנוי כאן. דהא בהר המשחה קאי ועסיק. אמאי תני בחל ברישא. **וי"ל** כיון שעקר מ"ח מפני המים שלא יכנסו בו בטומאה. התחיל במקום מקודש. וק"ל.

ויש להסמיכו גם על הכתוב. ואסף איש טהור והניח חוץ למחנה. היינו חוץ למחנה לויה. והיינו בהר הבית. שהוא מקום טהור ודאי. לפי שאין זבים וזבות כו' נכנסין לשם. והיתה לבני ישראל בהר המשחה. למשמרת. אלו המשמרות.

ואחד מתחלק לכל המשמרות כתב תי"ט ונמצאו כל החלקים היו במקדש. **לא** ידעתי מה ענין הר המשחה למקדש. וידוע שהוא הר הזיתים (על שם כך נקרא ג"כ הר המשחה) הרחוק מן העיר ירושלם מדת תחום שבת. ועמק יהושפט ונחל קדרון מפסיק ביניהם. **אולי** ר"ל כל החלקים של חלק שלישי. ולא דק בלשניה. **ומה** שבקש עזר לפירש"י. מיב"ע המדומה. **א"צ** דהא קרא כתיב חוץ למחנה. והיינו עזרה. מחנה שכינה.

פרק ד

משנה א

ושלא רחוץ כו' עתי"ט שהקשה וז"ל. ול"י טעמא דמתיר במקדה דאמאי גרע כלי זה שלא יהיה מכלי אבנים כו' והרי כל כ"ש היו כל ז"י בכ"א.

נ"ל שלא הצריכוהו לכלי אבנים אלא בשבעת הימים שהיה פרוש מאחיו. ועומד בבהמ"ק. עבדו ליה הכרא. ולכן הלשכה שלו היתה נקראת בית האבן. משא"כ לאחר שיצא ממנה. ובא לשרוף הפרה. שכבר היו מטמאין אותו ומטבילין אותו. לא הוצרך עוד להכר בקדושו. שהיתה לו אז שמירה מעולה. שלא ישכח מלהטמא. **אע"פ** שהתנוקות מלאו המים בכוסות של אבן. לא דמי. דאינהו עסקו ההיא שעתא במעשה הפרה.

ובכלי לבן רע"ב ותי"ט. גרסי בבגדי לבן. צריך בדיקה בספרי המשניות.

ובבגדי לבן כו'. עתי"ט בשם הר"מ שאם עשאה בבגדי לבן חול. פסולה **נראה** פשוט דלת"ק. בעיא בגדי לבן דכ"ג כשל י"כ (דבשל י"כ עצמן. לא יכול לעשותה בהם. שהרי טעונים גניזה. ואפילו לי"כ אחר אינו רשאי להשתמש בהם עוד).

מיהו צ"ע אם עשאם בשל כהן הדיוט (למ"ד אבנטו של כ"ג. לא זהו אבנטו של כהן הדיוט) אם פסלה. ולר"י אפכא מבעיא. כי עשאה כהן הדיוט. באבנטו של כ"ג. אי פסלה.

פרק ה

משנה ב
אם להוסיף כו' עתי"ט לשון ר"מ. ולא יוסיף מים אע"פ שהאפר נשאר. **אתיא** כחכמים דר"פ לקמן. דס"ל לאפר הנשאר אחר שנזדלפו כל המים. אינו ראוי לקדש בו עוד לעולם.

משנה ד
המלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר צריך לדעת שאפילו מלאכה שעשה באפר פוסלת את המים. שלא נעשה בהם שום מלאכה. אלא שאחר המלוי עשה מלאכה עם האפר. המים פסולים. והאפר כשר. כדתנן לקמן שלהי פ"ה.

משנה ז
נקבה מלמטה כו' המים שבתוכה פסולין גרסינן. והיינו למ"ח בלבד. אבל אינן פוסלין את המקוה. כך נ"ל פשוט.
מן הצד כו' כשרים למ"ח. ופסולין למקוה.
פסולין כהאי גוונא ודאי פסולין אף למקוה.

משנה ח
אינן מקודשין קמ"ל אע"ג דשתי השקתות באבן אחת. ודופן אחד לשתיהן. ס"ד כלי אחד הן חשובות.

משנה ט
אינן מקודשין עתי"ט וז"ל. ונ"ל הב"ע כשאין המים נוזלים מהסדק השני. מפני שחברם בטיט כו'. **לא** נתיישב לי. דבמאי עסקינן. אי בשאינו בריא. מ"ש מעטרה של טיט דלעיל. דהמים שהלכו לשם פסולים. ואי בבריא. היינו סיפא דהכא. עשאם בסיד. דמים שביניהם מקודשים.

פרק ו

משנה א
המקדש לא נזכר שעור לאפר. ונראה שהוא מדברים שאין להם שיעור. שאפילו כמות קטן מאד מן האפר. מספיק לקדש מים רבים. רק שיהו מכונסים בכלי אחד. **אבל** צריך שיראה האפר על פני המים (ונראה שזה לשעת קדוש בלבד אמור. ואם אח"כ שקע האפר. אין בכך כלום) ומים שקדש בו פעם אחת בין מעט בין הרבה. אינו יכול להוסיף

עליהם. כמש"ל פ"ה בס"ד. וערפ"ט. וכ"ש שאינו יכול לקדש שנית מים אחרים. באפר שקדש בו כבר. כמ"ש במ"ב בסמוך. **אבל** המים צריך שיהו כדי הזיה. כמ"ש פרק י"ב.

משנה ב

כל שנגע במים אין מקדשין בו ואם נגע במים שאינם מקודשין. ע"ל ספ"ט.

משנה ג

יזלף עתי"ט. ובמ"ז פ"ב דטהרות פירש דהוצאת המים מעט מעט קרי זילוף. **הכי** משמע בהדיא בגמרא ספ"ק דפסחים. גבי יין ראוי לזלוף.

משנה ד

נתן ידו או רגלו ז"ל רע"ב הרי שהיה קלוח יורד מהר מעוקם כו'. **צ"ע** עפ"ה דמקואות. ואתיא כפיר"מ שם. דנוטפים שעשאם זוחלין כשרים כמים חיים.

פרק ז

משנה ה

באסל מלשון לא תסולה. ולא ידעתי מ"ק. שכה"מ פירשוהו לשון שבח. תי"ט. **אפ"ה** נקוט דר"ש בידך דדייק טפי. כי הוא לשון משקל יגיד עליו רעו. וכך עשוי האסלא. כקנה מאזנים ששתי כפותיו תלויות בו. ואין זה תוספת אלף על אותיות השורש במשקל השמות. כי כמוהו על אזנך.

משנה ו

זה הלך ליבנה ג"מ דוגמתו מצינו בגמרא שלהי יבמות. שהייה תלתא רגלי. קמ"ל כמה היו מתונים בהוראה קלה. עם שהיו הסנהדרין וב"ד הגדול שבישראל.

משנה ט

ונטל אוכלין להצניען פסול לאכלן כשר כתי"ט וי"ל היאך אפשר דנטל אוכלין להצניען אע"פ שלא הצניען עדיין הויא מלאכה ע"כ. **ולק"מ** משום דכי נטל להצניע. אע"פ שלא הצניען עדיין. דעתיה עלייהו דאוכלין. ומסח דעתיה מן המים.
אבל נטל לאכלן מיד. לא צריך לתת דעתו על שמירתן. זה ברור ופשוט בעיני.

פרק ח

משנה ז

הז"א מטמאיך ל"ט כו'. תנא ושייר. שיש לנו עוד כיוצא באלו. עפכ"ח דכלים מ"ו. ולא קחשיב לה הכא. משום דההיא מעקרא טמויי מיטמיא. אלא האדנא בתר דאשתני. תו

לא מיטמיא. וכל הני במלתייהו קיימי כמעקרא. חוץ מט"י. **לענין** מ"ש תי"ט בשם הר"מ. עמ"ש מ"ו פ"י דנדה בס"ד.

משנה ח

משנה זו כפולה במקואות פ"ה.

בפירוש רע"ב יש חסרון. וכך צ"ל ולמצורע (דכתיב אל כלי חרס על מים חיים. ולמי חטאת) דכתיב מים כו'.

הים הגדול כאן ודאי המכוון בעצם וראשונה. על ים אוקייאנוס. עכ"ז אפשר יכלול גם הים האמצעי (שהוא ים הגדול של תורה. עמ"ש ר"פ הרואה) לפי שגם בו נקוים ימים הרבה. עמו"ק (א"ח סרכ"ח).

משנה ט

אחת בשבוע כרע"ב אבל אחת ביובל כו'. ולשון תמוה הוא. דשנים רבות א"ב. תי"ט.

לשון זה של המפרשים ודאי צריך ישוב. **ונ"ל** ליישבו. דקס"ד כי כזבו פעם בשבוע. אע"פ שאח"כ עבר שבוע או יותר שלא כזבו. כבר נפסלו ואין להם תקנה. קמ"ל דלאו הכי הוא. אלא כלל הוא לכל שבוע. ולא לשבוע אחד או שנים בלבד הדברים אמורים. אלא אפילו כזבו שבוע ויותר. אם אח"כ לא כזבו. חוזרים להכשרם. והיינו דקאמרי אבל פ"א ביובל ר"ל אבל כזבו פעם ביובל. אע"פ שאח"כ חזרו וכזבו פעם בשבוע. כשרים. מאחר שכבר נודע שהם מיים חיים. אלא שמחמת איזה סבה שקרה. שינו טבעם לזמן מה. אחר שבים הם לטבעם הראשון. **א"נ** אפכא. קמ"ל דלא תימא אע"פ שכזבו פ"א בשבוע. אם אח"כ שנו מדתם. הוכשרו. אלא לאחר שכזבו פעם בשבוע. כבר נפסלו לעולם. ואין מועיל להם שינוי מדתם להכשירם. אלא אם היו מים נאמנים. ולא כזבו אלא פעם ביובל. אז הם כשרים.

משנה י

מפני שהם מי בצים דאיכא חציצה כו'. אבל תו"כ עוד דלפי שמי בצים מתערבים כו' תי"ט.

דעדיפא הו"ל למימר. משום שהירדן עובר בים כנרת ונופל בימה של סדום הוא ים המלח. וכבר שנינו כל הימים פסולין לקדש. אצ"ל ים הסדומי. דאית ביה תרתי לריעותא. שהוא מלוח שבמלוחים. ולא טבע אינש ביה. מחמת רוב מלחו. אינו מגדל דגים ולא שום ב"ח. כנודע. ועל כן נקרא הים המת. פשיטא אינו מיים חיים. וזה. ברור ביותר. **וירמוך** גם הוא מתערב בירדן. ושניהם עוברים בים המלח ומתערבים בו. ואל מקום שהם הולכים. שם הם שבים ללכת.

משנה יא
ומערת פמייס מערה הסמוכה לעיר דן. שמשם ירדן יוצא. ולשם אינו מגיע חזרת המשכת הנהר לאחור. כי דן היא בגובה. בערך ככר הירדן. שהיא שפלה עמוקה.

פרק ט

משנה א
דיו כר"ש ביבש איירי דומיא דקומוס כו'. **ובעיני** נראה דקומוס כו' דומיא דדיו. דכיון דיערה תנן. משמע דדבר לח נפל לתוכה תי"ט. **ולא** ידענא מאי קאמר. הא ודאי צריך למתני יערה. לאשמועינן שהמים מכל מקום פסולין.

משנה ד
רא"א פסול ואתי ר"א כב"ש דהמפקיד. דר"א שמותי הוא.

משנה ו
ולא ישיטם ע"פ המים צריך לפרש שלא יניחם על לוח או ע"ג נוד נפוח. כדי להשיטם מצד זה של נהר או של אמת הים. אל עבר השני. דהוי דומיא דספינה. **אבל** אדם ההולך ברגליו ועובר את רקק המים. נושא הוא את מ"ח ואפ"ח. כדתנן בסיפא. **ונראה** שאפילו הוא שט ע"פ המים בגופו מותר. ובלבד שלא ישוט על שום דבר. כגון על נאדות נפוחים וכיוצא בהם. שנשען עליהם.
אבל עובר הוא במים עם מ"ח **עד צוארו** או נותן המ"ח על ראשו. שלא יגעו מי הנהר במי חטאת ויפסלו. וכן אפר שנגעו בו מים. שלא נתמלאו לחטאת. נפסל. ואין ראוי עוד לקדוש.
עובר הוא הטהור אף בספינה עובר הוא.

פרק י

משנה א
אינו מדף עתי"ט. אמנם ט"מ האמתי אינו מטמא במשא ולא בהסט ולזה ג"כ אינו מטמא טהור לחטאת אם מניעו. הר"מ. ומ"ש הרע"ב ואם הסיטן. דבהסט פליגי ולא במגעו ע"כ. **לא** דק דאם הסיטן. היינו מניעו.

משנה ו
ושל קדש ושל טהורין לא נטמאו ממי חטאת שבלגין.

פרק יא

משנה א

אם יכולה לשתות כו'. שאין תלוי באויר. רש"י פ"ק דחולין. **אבל** תלוי באויר. כשר לחטאת. ואעפ"כ אסור משום גלוי. כדאיתא בירו' שהנחש משתלשל ויורד. **ונראה** הא דאם יכולה חולדה לשתות במונח בארץ דפסול למ"ח. היינו שמכוסה בדבר קל. כנייר וכיוצא בו. שמונח עליו ברפיון. לא צרור ולא מהודק בשפה סביב. ולא פקוק. ולא מכוסה בדבר כבד. שאין השרץ יכול להזיזו ולהגביהו. דכה"ג נראה אף לגילוי לא חיישינן.

ומ"ש אבל מצאו כמו שהיה לא חיישינן. אע"פ שחשו לספק מים מגולים (דחמירא סכנתא) כתב תי"ט. והזיה לא קרבן הוא כו'.

לא נהירא. דהא חשו חכמים שלא יעבור עליהם אדם. וגם אסרו לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו. כדאיתא פא"מ א"ה היכי שרו הכא להזות בהם על האדם. וחמירא סכנתא. אלא פשיטא אע"ג דכשרים להזיה. מדינא דמ"ח לא נפסלו. ומסכנתא לא מיירי תנא דמתניתין. דאפ"ה ודאי אסור להזות בהם משום סכנה. כיון דמחמרינן בה טפי. דכוותה תנן. אכלה הרדופני או שהכישה נחש מותרת משום טרפה. ואסורה משום ס"נ. כה"ג נמי אשכחן במוצא איברים חתיכות מותרות. ואמ"ר עלה מותרות משום נבלה כו' פג"ה. הכי נמי הכא. אע"ג דכשרים להזיה. ולית בה משום חשש פסול. משום ס"נ אסורין. **אלא** דאכתי איכא למימר דהיינו במטהר עצמו לחולין ולדבר הרשות. אבל לדבר מצוה. כגון לעשות פסחו וכיוצא בו. ואין מ"ח אחרים מצוים לו אלא אלו שנתגלו. ואין בהם ריעותא. דילמא כה"ג לאיסורא נמי אין לחוש. כיון דספק רחוק הוא. שמא י"ל בזה שומר מצוה לא ידע דבר רע.

ועדיין צ"ע משום פירוקא לסכנתא ורז"ל החמירו מאד במים מגולים.

משנה ג

דבלה כו' אם יש בה כביצה. לענין מ"ש תי"ט כאן. עיין בקונטרס לחם לשובע. מו"ק א"ח (סר"י).

והאוכלה חייב מיתה מכלל דתרומת תאנים דאורייתא. **לכאורה** הוה תמיהא לי טובא. שוב ראיתי בתי"ט שהר"ש ותו' נתעוררו בזה. ונדחקו מאד. **ולדידי** חזי לאוקמה ביין הבא משניר שדומה לדבלה קעילית והרי זה מכוון.

איברא אשכחן לתנא זימנין סגיאין. דמשוי ד"ס לד"ת. כדתני גרושה וחלוצה בהדדי זימני טובא.

האוכלה חייב מיתה עתי"ט אי"ל הרי דבנה נמי טמאה כו' מ"ש הר"ש מתני' דהכא לא סברה הכי. הוא דוחק גדול בעיני עכ"ד. **אולם** בעיני לא דוחק יש כאן. אבל פליאה נשגבה היא לא אוכל לה. הר"ש אוצר בלום לתורה. איך נשמט ממנו תלמוד ערוך בשני מקומות בחולין ובזבחים. שבנטמא הגוף תחלה. כ"ע לא פליגי דאיסור חל על איסור. והא הכא נמי לא נטמאת דבלה אלא מחמת אדם האוכלה. שנטמא במ"ח הטופחים עליה. והיא לא נטמאת מהם (בטהורה) מפני שתרומה טהורה היא. כדבעינן למימר. **ועוד** רווח והצלה לפנינו להעמידה בלא הוכשרה (היינו בדבלה כמשמעה) שלא קבלה טומאה ממשקה מ"ח הטופח על פניה. שטמא את האדם האוכלה ודאי. וכי אכלה בתר הכי. בטומאת הגוף קאכיל תרומה טהורה. וחייב מיתה. **ודתנן** בין טמאה. נוקי לה בהוכשרה ולא נטמאת עד עכשיו. שנגע בה האדם הטמא (דכוותה אשכחן טובא. דקרי לפירות מוכשרים. טמאים. ע"מ מכשירין) (מ"ש תי"ט דההוא ר"א תנא הוא. לא היה צריך להביא עצות מרחוק. דהא בהדיא איתא התם. הא דרביה. הא קמן. דההוא ר"א ודאי רביה דשמואל הוא). **אכן** הריקו"ר נטפל בדברים בטלים. חוץ לכבודו. במ"ש שתטמא דבלה את המים. ויחזרו מים ויטמאו את הטהור להם.

ועכ"ז עדיין לא עלתה ארוכה למחלת הקושיא (ריקו"ר ותי"ט נכוו בפושרין ולא ברותחין) הלא קושיא במקומה עומדת ביתר שאת. איך לא נטמאת דבלה במ"ח. שהם אב הטומאה. כמ"ש ריש כלים.

גם את"ל שלא נטמאת דבלה במ"ח. הלא האוכלה ועדיין משקה מ"ח טופח עליה. נטמא במ"ח. שמטמאין אדם ד"ת. והוא מטמא אחד. כמ"ש בפ"ה דזבים. ועושה את הדבלה שני. נמצא עכ"פ טמאה היא. ומ"ט יהא אדם האוכלה חייב מיתה. אלא הדבר ברור כמו שאמרנו. ברית הן הדברים שנאמרו למשה מסיני. **עתה** אני חוזר על דברי ריקו"ר כפי שהועתק בתי"ט. להראות בעליל שאינם לעזר ולא להועיל. כי מ"ש בין טמאה כו'. ה"ק ל"מ כשהיא טמאה שנטמאו המים (אלה דברי הבל. וכי מה תעלה או תוסיף טומאת הדבלה למ"ח לענין גוף האדם. שהרי לא נעשו המים אלא שני או תחלה דרבנן. ודבלה עצמה אינה מטמאה אדם. ותנא לא נקטה אלא לאשמועינן שהמים לעולם טמאים מדרבנן) אלא אפילו היא טהורה נטמאו כו' ואותו שאכלה חייב. ככל טמא דעלמא. והיינו כשהיא טהורה (כבר ראית שהם דברים קשים ומרים משובשים) וא"ת והרי נטמאו המים כו' הא ל"ק ההיא מעלה בעלמא כו'. **הכל** הבל ושפת יתר. כחומץ על נתר. הנהו בונה חיץ מעצמו נופל ומניה וביה נסתר.

הטהור לחטאת הכניס ראשו ורובו נטמא אדם דווקא. משום גזרת י"ח דבר. **אבל** אוכלין ומשקין טהורין שנגעו במ"ח. נראה דלא בעו שיעור. כשאר טומאת משקין. דבכל שהו מטמאין. מיהו לא מטמו לאו"מ טהורין. אלא משום מעלה. כיון דלא מקבלי אלא טומאה דרבנן. פשיטא אינן חוזרין ומטמאין לאוכל הנוגע בהם. אלא טומאת מעלה דרבנן.

משנה ד

ואת החולין ואת המעשר הקדים החולין לפי שכוללין גם מעשר ראשון. **ועוד** שהראשון קודם לשני. כמ"ש בפ"ג דתרומות. ותרומה קודמת לראשון. כדתנן התם. הרי הסדר מכוון.

משנה ה

לאחר ביאתו עתי"ט העתיק לשון הר"ש בהני דבעו הערב שמש. ההיא דכהן השורף את הפרה.

כצדוקים אמרה. לא חלי ולא מרגיש. ור"ש אגב שטפיה אתיא ליה.

משנה ו

האזוב המוכשר במשקין הטהורין לחטאת. דאל"ה כו'. תי"ט. **ר"ל** דאי לאו הכי. אלא במי חטאת הוכשר. נטמא כו'.

משנה ז

ושל טהורה כתי"ט ה"נ בפחות מכביצה כו'. **ואינו** מוכרח. ח) דאיכא לאוקמה בשלא הוכשרה. **שוב** חזרתי לומר דהאי טהורה ודאי לא הוכשר' היא (דכל הכשר. טמא קרי ליה תנא) וכ"מ במ"ח דלקמן וכ"ה בגמרא בהדיא. **א"נ** במשומרת לחטאת. כדקיי"ל לקמן במלקט לחטאת. ומשום דתרומה הוא. לא גרע.

שלא גמלו כתי"ט נראה שהוא מלשון ויגמול שקדים. **ומקרא** יותר מבואר בידינו. ופרח גומל.

משנה ח

אע"פ שנגבו פסול ואע"פ שלא נטמא כו' וסייעתא למש"ל דהוכשר במשקין טהורין להזות מיירי. אבל קשה דכיון שפסול להזיה (דברים תמוהים הם) היכי קתני לעיל דאזוב המוכשר מתטמא. ומשמע ודאי מטעם חומרת ומעלת החטאת כו'. תי"ט. **אומר** אני שאין זה בהחלט. אלא בטעון ביאת מים מד"ת. פסול מד"ת. והטעון מד"ס. פוסלו מד"ס. ואפשר דכשר נמי בדיעבד. אבל האזוב הנפסל מחמת שהוכשר במים טהורים שאינם ראוים לקדש. ועדיין לא נטמא לגמרי כדאיירי הכא. מעלה בעלמא היא. ואם הזה בו אחר שנגב. ודאי כשר בדיעבד.

לקטו לחטאת ונפלו עליו משקין.
כמלקט לאוכלין אבל מ"ח אינן מטמאין אותו אפילו שלא בשעת הזיה. עיין שלהי מכלתין.

משנה ט

כל שהוא כר"ש ש"מ דבתחלתו יש לו שעור ושיעור ל"א. **ואם** לא נאמר בו שיעור. אני אומר שאינו צריך. אלא תחלתו כגדילתו. בין קטן בין גדול. רק שיהא שלם. וראשי גבעוליו קיימים (וכענין שיעור מי הזיה. כדי שיטבול ראשי גבעולים) **ואפ"ה** אצטריך למתני גרדומיו. דהשתא לאו שלם הוא. סד"א פסול. משו"ה ממתני' ליכא למשמע דליבעי שיעור.
וצ"ע בענין גרדומים דהכא. אי פירושו כמו גרדומי תכלת. שכלו מחמת תשמישם. או אפילו עדיין לא נשתמש בו להזיה. אלא מחמת עצמם בלו ונבלו. ואינו מוצא אזוב שלם קמיירי.

פרק יב

משנה א

ואוחז באזוב ומזה עתי"ט בשם רש"י. **ולי** מסתבר לומר בלשון זה. שאם יאחוז בספוקו ויזה. קרוב הדבר שיפלו המים מן הספוק הנטבל ג"כ. וכשיראה טפין על המוזה. יחשוב שהזה. שמן האזוב נפלו. ואינו אלא מן הספוק. ואפילו ספק לא הוי. לפי שמתנענע הנה והנה. והספוק בידו להטותו. והוא מטהו אל המוזה. לפיכך כודאי חשוב.

משנה ב

מחט שהיא נתונה על החרס והחרס אינו טמא כו' תי"ט. **תמהתי** איך יהא זה. ב) והלא המחט אב הטומאה. אלא שיכול להעמידה בפשוטי כ"ח. **וא"כ** קשה. מאי איריא כ"ח. **אבל** בחנם הוצרך לומר כן. שהרי אפילו בחרס שמא היה יכול להעמידה. דכ"ח אינו מקבל הזאה. דלא בר חיטוי הוא. ואין לו טהרה אלא שבירה. דמשו"ה נמי אינו נעשה אב הטומאה לעולם. ולכן יכול להזות על המחט בעודו מונח על החרס הטמא. והמחט נטהר. לפי שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה. **והשתא** קמ"ל בחרס כל דהו. בין טמא בין טהור. אע"ג דלאו בר הזאה הוא. ועדיין לא נעשית מצותן. אפ"ה פסולה ההזאה. בספק מיצה מן החרס.
צלוחית של מי חטאת.
טובל האזוב בה.

משנה ג

על דבר שאינו מקבל טומאה נ"ל ה"ה לשאינו מקבל הזיה. אע"פ שמקבל טומאה. חד דינא הוא. **והא** דלעיל (מ"ב) בכ"ח. דמשום ספק הוא דפסול. הא לא"ה לא ישנה. היינו משום דנתכוין למחט. גם נפלה עליו הזיה. כה"ג ליכא קפידא. כי נפל מן המים גם על דבר שאינו בר הזיה.

אם יש באזוב לא ישנה בטבילה. **אלא** מזה ממה שנשאר בו.

אם יש באזוב ישנה בטבילה. **ולא** בעי ניגוב בתחלה. כי המים אינם פסולים. שהרי המנטפים כשרים. אלא מיהא טבילה לשמה הוא דבעי.

משנה ד

המזה מחלון ש"ר כו' פטור ע"פ רע"ב דהוי כספק טומאה ברה"ר דספקו טהור.

לכאורה תמהתי מראות. אטו לא ידע מר דאין חייבין קרבן על ספק טומאת מקדש. שוב ראיתי שגם תי"ט עמד על זאת. ולא מצא מענה ללמד זכות על שני גדולי עולם. ואני אמרתי חלילה לי מחדול מלחפש להם טענה. חס לי למימר על תרי גברי רברבי כוותייהו. דלטעו בדבר משנה כדסבר תי"ט. ותרווייהו מרוקא חדא תפיאו. אף לא ידענא. אמאי ניחא ליה בפיר"מ טפי. הא אכתי לא מיתרצא. היכי אחייביה קרבן. **תו** איכא לתמוהי טובא אפירושא דהנהו תרי אשלי רברבי. דמדמו לה לספק טומאה. אי דר"ה. או דרה"י.

הא לא דמי. היכא אמרינן ספק טומאה ברה"ר טהור. היכא דהספק שקול. כהנהו דפ"ה דטהרות. דאימור לא נטמא. אבל היכא דודאי נטמא. ואח"כ נולד ספק בטהרה. הרי הוא טמא כשהיה גם בר"ה. כההיא דתנן רפ"ה דמקואות. הטמא שירד לטבול כו'. וכן בגמרא דפרק האומר. במקוה שנמדד ונמצא חסר. דהעמד טמא על חזקתו. ודינו כטמא ודאי בכל מקום.

איברא שפיר קאמרי הנך פרשני דווקני (ותי"ט לא קאי אדעתייהו דרבני) פשיטא לא סליק אדעתייהו לחיובי באשם תלוי המוזה מחלון של יחיד כו'. אלא אוקי טמא אחזקתיה. אימור לא טביל. הילכך מייתי קרבן עולה ויורד כדיניה. **ברם** מחלון ש"ר היינו טעמא דפטור. אע"ג דאכתי איכא למימר העמד טמא על חזקתו. אימור לא נטהר. הא נמי לא מילתא. היכא אמרינן הכי. דווקא כי איתא לטומאה קמן ודאי. כההיא דמקוה חסר לפנינו. משא"כ הכא איירי בספק טומאה שאירעה במ"ח ברה"ר. דהספק הוא אם נטמאו המים. אע"ג דברה"י דינם כודאי. אבל בר"ה. ודאי טהורים נינהו. דאוקי למיא אחזקת טהרתן. וזה ברור.

מחליקין בפיר"מ העתיקו תי"ט. מעמידין צ"ל ממעידים. ויותר נאה בלשון לומר נמעדים. באלו המים.
לפני חלון ש"ר רבותא נקט חלון ש"ר. דאע"פ שהזה על ספק טומאה. לר"ש בתי"ט. **שמא** צ"ל על (ידי) ספק כו' לפי מש"ל. א"נ לפי שהזה על רבים. ואולי יש בהם שבאים להטהר. מספק טומאה. **מ"ש** על מ"ש הר"מ בחבור כו'. ולפ"ז דווקא בחלון ש"ר. דאילו בשל יחיד הא אמרן דמסתמא צריך לבדוק כו'. **לא** נהיר.

משנה ה

בקרדום הטמא שהוא אב הטומאה כו'. ומבואר הוא שיצטרך שיהיה זה הקרדום ג"כ. לא הגיעה אליו טומאה מן המת. הר"מ. **ר"ל** שלא נגע במת עצמו. אלא באדם או בכלים שנגעו במת.

משנה ז

שנטמאו ידיו אחת מידיו. **ר"ל** איזו שהיא.

משנה ט

וקרן של כליבה המטה של מתים. עושין לה כמין קרן של ברזל כו'. **צ"ע** מ"ט טמא.

משנה י

שמחובר לשלשלת צ"ע היכי דמי.
ותינוק שאין בו דעת נראה דמשהגיע לעונת פעוטות. מקרי יש בו דעת. עיין ברכת גבעון. עתי"ט בשם מהר"ם שמגיה שיש בו דעת כו' ומסיים ומ"מ הרמ"ג כגרסת הספר. **אם** אין חוש הראות שלי כוזב. הר"מ בפירושו גורס כמהר"ם. וכך הגרסא בחבורו. וכמו שהעתיקה תי"ט עצמו בדבור הסמוך אלא שנראה משם. שיש השמטה בלשון משנתנו. וכצ"ל ותינוק שאין בו דעת (זה נמשך למעלה עם הבלתי כשרים להזות) ושיש בו דעת. האשה מסעדתו **א"כ** מתניתין חסורי מחסרא. וה"ק ודאי. על כן א"א לפרש המשנה בענין אחר. וכמו שהוכיח גם תי"ט עצמו. א"כ בהכרח לתקן אף הגרסא.